

Atomkrig er en stor trussel mot menneskers liv, helse, arvestoff og miljø

Atomvåpen – fortsatt trussel mot liv og helse

Nord-Koreas atomvåpentest 9.10. 2006 var en kraftig påminnelse om at atomtrusselen fortsatt er nærværende. På verdensbasis finnes i dag ca. 30 000 atomvåpen. Flere tusen av disse er i alarmberedskap og klar til utskyting i løpet av få minutter. Store mengder spaltbart materiale kan komme på avveier. Det er mulig å utslette vår sivilisasjon ved et teknisk eller menneskelig uhell.

Ikke-spredningsavtalen, et lovverk for kontroll av atomvåpen, er under press. Avtalen omfatter nesten alle land i verden, men nedrustningsforpliktelsene synes ikke å tas tilstrekkelig alvorlig, samtidig som man i stedet ser modernisering av atomvåpen. Tre stater har ikke sluttet seg til avtalen. Nord-Korea har trukket seg. Prøvestansavtalen ble ferdigforhandlet i 1996, men er ikke trådt i kraft.

En atomeksplosjon utført som en terror- eller krigshandling vil være en katastrofe man må jobbe hardt for å forhindre. Atombombene over Hiroshima og Nagasaki i august 1945 drepte 150 000 mennesker umiddelbart, og opp mot 500 000 når senskadene telles med. I dagens terrorismetrussel ligger også fare for enkeltstående atomeksplosjoner. Dagens internasjonale samfunn må ha en terrorberedskap som også omfatter atomeksplosjoner. Det er derfor nødvendig til enhver tid å opprettholde medisinsk ekspertise og krisehåndtering, både administrativt og gjennom grunnutdanning og spesialistutdanning. Det gjelder bl.a. kombinasjonen stråleskader, multitraumer, brannskader, krisepsykiatri og miljøforurensning.

Atomvåpen har gjennom mange år engasjert helsepersonell som et medisinsk problem av enorme dimensjoner. Verdens helseorganisasjon publiserte i 1984 og 1987 omfattende rapporter om de medisinske virkningene av atomkrig (1, 2). Konklusjonen var at helsevesenet har lite eller ingenting å stille opp med i tilfelle atomkrig. Forebygging er derfor eneste brukbare alternativ.

I 1985 fikk International Physicians for Prevention of Nuclear War (IPPNW) Nobels fredspris for sitt opplysningsarbeid om atomkrig og for fremme av en øst-vest-dialog. IPPNW har avdelinger i 60 land, deriblant Norske leger mot atomvåpen (NLA), og fører en aktiv dialog med beslutningstakere i både aktuelle og potensielle atomvåpenstater om de medisinske virkningene av atomvåpen. Blant annet har leger og medisinstudenter fra IPPNW besøkt Pyongyang i Nord-Korea en rekke ganger, sist i august 2005. Målsettingen har vært å etablere bedre relasjoner med leger fra Nord-Korea, støtte deres arbeid i å forbedre medisinsk utdanning og lokalt helsevesen og også å invitere til samtaler omkring spørsmål knyttet til fred og sikkerhet i regionen. Tre representanter fra

den lokale gruppen av IPPNW i Nord-Korea deltok på IPPNWs verdenskongress i Helsingfors i september i år.

Legeforeningen gjorde i 1995 et landsmøtevedtak om å arbeide for avskaffelse av atomvåpen som ledd i forebyggende helsearbeid. I 2005 arrangerte Legeforeningen i samarbeid med Norske leger mot atomvåpen et seminar i Oslo med temaet «Ny atomkatastrofe – bare en tom trussel?». Henrik Salander, svensk FN-diplomat og generalsekretær for Weapons of Mass Destruction Commission (Blix-kommisjonen) spurte i sitt innlegg: – Hvilken vei skal vi gå videre i kampen mot atomvåpen? I Blix-kommisjonens rapport (3) foreslås en rekke enkelttiltak som munner ut i en anbefaling om å forby atomvåpen. Det advares mot å anse et forbud som uoppnåelig.

Så lenge noen har atomvåpen, vil også andre prøve å skaffe seg slike. Norske leger mot atomvåpen arbeider aktivt og støtter bl.a. arbeidet for en konvensjon som skal forby utvikling, produksjon, lagring og transport av atomvåpen, samt bruk og trussel om bruk. Dette vil bety et generelt internasjonalt forbud i likhet med konvensjonene mot kjemiske og biologiske våpen og landminer (4).

Arbeidet med en konvensjon vil i seg selv kunne skape en overordnet ramme og målsetting om delmål, herunder styrking av Ikke-spredningsavtalen. En konvensjon vil også være et nedrustningsverktøy. I regi av Norske leger mot atomvåpen, Den norske Pugwash-komité og Nei til atomvåpen ble det 24. oktober lansert en kampanje for et forbud mot atomvåpen.

Norske leger deltar aktivt i kampen mot atomvåpen. Forebygging av misbruk av atomenergi er den beste måten å unngå katastrofer med atomvåpen.

Litteratur

1. Effects of Nuclear War on Health and Health Services. Genève: WHO 1984.
2. Effects of Nuclear War on Health and Health Services. Genève: WHO 1987.
3. Weapons of Terror. Freeing the World of Nuclear, Biological and Chemical Arms. The Weapons of Mass Destruction Commission – 2006. www.wmd-commission.org (29.10. 2006)
4. Report of the Canberras Commission of the Elimination of Nuclear Weapons. Canberra: National Capital Printers, 1996.

Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president